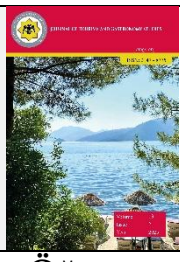
JOURNAL OF TOURISM AND GASTRONOMY STUDIES

ISSN: 2147 – 8775

Journal homepage: www.jotags.net

Turist Rehberliği Eğitiminde Aprantilik Uygulaması: Rol Modellerden Öğrenme Sürecinin Sosyal Öğrenme Teorisi Bağlamında İncelenmesi (Apprenticeship in the Tour Guiding Education: Examining the Process of Learning from Role Models Through the Lens of Social Learning Theory)

*** Burak DÜZ** [a]

[a] Anadolu University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guidance, Eskişehir/Türkiye

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 13.02.2025

Kabul Tarihi: 03.06.2025

Anahtar Kelimeler

Turist rehberliği

Eğitim

Aprantilik

Sosyal öğrenme teorisi

Rol model

Öz

Turist rehberliği eğitiminde aprantilik uygulamasına ihtiyaç duyulduğu alanyazında sıklıkla vurgulansa da konuya ilişkin araştırma bulguları sınırlıdır. Oysa aprantilik yapan öğrencilerin öğrenme süreçlerinin anlaşılması uygulamalı turist rehberliği eğitiminin planlanmasına katkı sunabilir. Bu çalışma yukarıda ifade edilen araştırma eksikliğinin giderilmesine katkı sağlamak amacıyla öğrencilerin aprantilik esnasındaki öğrenme süreçlerini sosyal öğrenme teorisi perspektifinden ortaya çıkarmıştır. Bulgulara göre aprantiler rol model alacakları turist rehberlerinin profesyonelliklerinin yanı sıra insani ilişkilerinin ve sosyal sermayelerinin niteliğini de önemsemektedir. Ayrıca sosyal öğrenme teorisi perspektifinden bakıldığında mesleklerin özgül niteliklerinin öğrenme süreçlerinde belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda aprantilik esnasında ücret karşılığında hizmet sunulması iş süreçlerine aktif katılımı zorunlu kılarak öğrenme verimliliğini arttırmaktadır. Ancak önceliğin hizmet sunumu olması nedeniyle öğrenme eylemleri zaman zaman geri planda kalmaktadır. Diğer bir önemli bulgu aprantilerin öğrenme süreçlerinin sadece turist rehberleri ve aprantiler tarafından yapılandırılmadığının; turları düzenleyen firmaların da dolaylı olarak süreci etkilediğinin tespit edilmesidir. Çalışmanın sonunda aprantilik esnasındaki öğrenme süreçlerinin iyileştirilmesi için öğrencilere, turist rehberlerine, seyahat işletmelerine ve üniversitelerin ilgili bölümlerine öneriler sunulmaktadır.

Keywords

Tour guiding

Education

Apprenticeship

Social learning theory

Role model

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

Abstract

Although previous research highlights the need for apprenticeship in the tour guide training, research findings on the subject are limited. In this context, this study revealed students' learning process during apprenticeship from the perspective of social learning theory. According to the findings, apprentices care about the quality of human relations and social capital as well as the professionalism of their role models. In addition, from the perspective of social learning theory, specific characteristics of professions are found to be decisive in learning processes. In this context, the provision of services for a fee during apprenticeship increases learning efficiency as it requires active participation; however, since the priority is service provision, learning actions sometimes fall behind in the process. Another important finding is that the companies organizing the tours also indirectly affect the process. At the end of the study, suggestions for improving the learning processes during apprenticeship are presented to students, tour guides, tour operators, and relevant departments of universities.

** Sorumlu Yazar*
E-posta: bduz@anadolu.edu.tr (B. Düz)

DOI: 10.21325/jotags.2025.1641

GİRİŞ

Turist rehberliği hizmetinin kalitesi bir destinasyonu ziyaret eden turistlerin memnuniyetini olumlu yönde etkilerken (Huang, Hsu & Chan, 2010, s. 14); tur operatörünün imajına ve destinasyondaki yerel halkın ekonomik durumuna da katkı sağlamaktadır (Dahles, 2002, s. 783). Bu bağlamda eğitim turist rehberliği hizmetinin kalitesini geliştirmek için kritik öneme sahiptir (Ap & Wong, 2001, s. 560). Ancak teorik olarak sunulan turist rehberliği eğitiminin yetersiz olduğu alanyazında (Eker & Zengin, 2016, s. 16; Samarathunga & Jayathilake, 2018, s. 3; Acar & Okul, 2022, s. 663; Pelit, Çoban & Tomakin, 2023, s. 68) vurgulanmaktadır. Turist rehberliği eğitimi veren akademisyenler, öğrenim gören öğrenciler ve mesleği icra eden profesyoneller uygulamalı eğitime ihtiyaç duyulduğu konusunda görüş birliği içerisindedir (Ön Esen & Gülmez, 2018, s. 330; Şahin & Erdem, 2021, s. 109; Acar & Okul, 2022, s. 663). Bu bağlamda uygulamalı turist rehberliği eğitimi için önerilen uygulamaların başında aprantilik gelmektedir (Ap & Wong, 2001, s. 556; Çeşmeci, Çalışkan & Özsoy, 2020, s. 863). Aprantilik turist rehberliği öğrencilerinin gerçek tur ortamında bir turist rehberine eşlik ederek gözlem yapması anlamına gelmektedir (Ap & Wong, 2001, s. 560). Bu sayede öğrenciler çalışarak gelir elde ederken gelecekteki mesleklerini de öğrenmektedir (Coşkun & Düz, 2020, s. 189).

Turist rehberliği alanında uygulamalı eğitim için aprantilik uygulamasına ihtiyaç duyulduğu farklı araştırmacılar (Ap & Wong, 2001, s. 556; Ilgaz & Güzel, 2019, s. 69; Şahin & Erdem, 2021, s. 109; Çeşmeci vd., 2020, s. 863) tarafından vurgulansa da konuya ilişkin araştırma bulguları oldukça sınırlıdır. Gerçekleştirilen sınırlı sayıdaki araştırma turist rehberliği öğrencilerinin aprantilik yapmak istediklerini (Şahin & Erdem, 2021) tespit etmiş, öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının iyileştirilmesinde (Çeşmeci vd., 2020) ve ön yargılarının ortadan kaldırılmasında aprantilik uygulamasının etkili olduğunu (Ilgaz & Güzel, 2019) bildirmiştir. Ancak konuya ilişkin çalışmalar aprantilik uygulamasında öğrenme süreçlerinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bulgular sunmamaktadır. Oysa aprantilik yapan öğrencilerin öğrenme süreçlerini tespit etmek turist rehberliği alanında uygulamalı eğitime yönelik planlamaların yapılması, aprantilik uygulamasının etkili bir eğitim enstrümanı olarak kullanılması ve öğrencilerin gelecekte sunacakları turist rehberliği hizmetinin kalitesinin geliştirilmesi için fırsatlar sunabilir. Dolayısıyla konuya ilişkin anlayışlar geliştirmek, planlamalar yapmak ve karar alıcılara fikir vermek için daha kapsamlı ampirik araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışma –yukarıda ifade edilen araştırma eksikliğinin giderilmesine katkı sağlamak amacıyla- turist rehberliği öğrenimi gören öğrencilerin aprantilik uygulaması esnasında turist rehberlerinden mesleki bilgileri nasıl öğrendiklerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Diğer bir ifadeyle "Aprantiler turist rehberliği mesleğini -turist rehberlerinden- nasıl öğreniyor?" araştırma sorusu olarak belirlenmiştir. Uygulamalı eğitim esnasında öğrencilerin turist rehberlerini rol model aldığı (Ön Esen & Gülmez, 2018, s. 333; Lackey & Pennisi, 2020, s. 229) ve mesleki bilgileri onları gözlemleyerek öğrendiği (Ap & Wong, 2001, s. 560) bilinmektedir. Bu özellikler nedeniyle sosyal öğrenme teorisinin araştırmanın amaçlarına uygun bir teorik çerçeve sunduğu tespit edilmiştir. Kanadalı psikolog Albert Bandura (1977) tarafından geliştirilen sosyal öğrenme teorisi bireylerin rol modeli olarak gördükleri kişilerden bilgileri, tutumları ve davranışları nasıl öğrendiklerini açıklamak için kullanılmaktadır (Bandura, 1977, s. 12, 16). Bu bağlamda bireyler rol modeli kabul ettikleri kişilerin davranışlarını gözlemleyerek örnek almaktadır ve taklit etmektedir (Horsburgh & Ippolito, 2018, s. 1-2). Sürdürülebilirlik (Suno Wu, Font, Barbrook-Johnson & Rorees Delgado, 2023; TSE, 2024), destinasyon yönetimi (Koutsouris, 2009; Islam, Ruhanen & Ritchie, 2018a; Islam,

Ruhanen & Ritchie, 2018b) ve yiyecek-içecek işletmelerinde atık yönetimi (Filimonau vd., 2024) gibi turizmin farklı alanlarında yaygın şekilde kullanılan sosyal öğrenme sürecinin turist rehberliği eğitiminde bireylerin mesleki gelişimini kolaylaştıran bir araç olduğu ifade edilmektedir (Lugosi & Bray, 2008, s. 478). Bu yönüyle sosyal öğrenme teorisi aprantilik esnasında gerçekleşen öğrenme sürecinin kapsamlı bir şekilde anlaşılması için kullanışlı bir perspektif sunmaktadır.

Literatür

Turist Rehberliği Eğitimi

Turist rehberliği mesleğinde eğitimin gerekli olduğu farklı araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir (Weiler & Davis, 1993; Ap & Wong, 2001; Carmody, 2013). Çünkü eğitim turist rehberliği hizmetlerinin kalitesini ve standardını yükselten önemli bir araçtır (Ap & Wong, 2001, s. 560; Mak, Wong & Chang, 2011, s. 1449; Kabii, Okello & Kipruto, 2017, s. 236). Bu yönüyle turist rehberliği eğitimi -dolaylı da olsa- gezilen destinasyonlara ve yerel halka faydalar sağlamaktadır (Dahles, 2002, s. 783). Çünkü turizmde kaliteli iş gücü tüm paydaşların kazanımlarını arttırmaktadır (Arslanturk & Altunoz, 2012, s. 836). Öte yandan turist rehberliği hizmeti sunan kişilerin mesleki eğitime sahip olmadığı durumlar turistlerin memnuniyetsizliğiyle, etik dışı davranışlarla, destinasyon imajının zarar görmesiyle ve rehberlerin tükenmişlik gibi zorluklar yaşamasıyla sonuçlanmaktadır (Weiler & Black, 2015, s. 118). Bu nedenle turist rehberliği eğitiminin etkili sonuçlar vermesi için yeterli, doğru ve tutarlı olması; endüstri ve eğitim kurumları arasındaki işbirliklerini desteklemesi gerekmektedir (Kabii vd., 2017, s. 236).

Turist rehberliği eğitimi dünyada farklı ülkelerde farklı şekillerde verilmektedir. Eğitimin içeriği ve süresi ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir (Tanrısever, Bektaş & Koç, 2019, s. 54). Hatta Japonya örneğinde olduğu gibi bazı ülkelerde turist rehberi olmak için eğitim zorunlu değildir. Dünyada turist rehberliği eğitimini veren kurumlar açısından da farklı uygulamalar bulunmaktadır. İtalya ve Fransa'da rehberlik eğitimini kamu kurumları sunarken; Amerika Birleşik Devletleri'nde özel kuruluşlar da eğitim hizmeti verebilmektedir (Şengel, Çevrimkaya & Zengin, 2021, s. 3). Türkiye'de ise turist rehberliği eğitimi Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından açılan kurslar, iki yıllık ön lisans eğitimi, dört yıllık lisans eğitimi, yüksek lisans ve doktora programları olmak üzere beş farklı versiyonla sunulmaktadır (Çokişler, 2022, s. 82). Bu kapsamda Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, Turizm Rehberliği, ve Turist Rehberliği isimlerine sahip programlardan 54'ü lisans; 53'ü ise ön lisans düzeyinde eğitim vermektedir. Son yıllarda tezli/tezsiz yüksek lisans ve doktora programlarında da eğitim verilmeye başlamıştır (YÖK Atlas, 2024). Diğer taraftan Türkiye'de turist rehberliği eğitim sunan kurumların belirli bir standarda sahip olmaması rehberlerin niteliklerinde farklılıklar görülmesine yol açmaktadır (Öz & Ceylan, 2024, s. 33).

Turist Rehberliği Eğitiminde Bir Uygulama Alanı: Aprantilik

Turizm endüstrisinde çalışacak öğrencilerin uygulamalı eğitime ihtiyaç duyduğu farklı sektörlerin temsilcileri tarafından ifade edilmektedir (Güden, Akyildiz & Cobanoglu, 2024, s. 110). Bu bağlamda, dünyada turist rehberliği alanında verilen teorik eğitimin yetersiz olduğu ve uygulamalı eğitime ihtiyaç duyulduğu farklı araştırmacılar (Eker & Zengin, 2016, s. 16; Samarathunga & Jayathilake, 2018, s. 3; Acar & Okul, 2022, s. 663; Pelit vd., 2023, s. 68) tarafından ifade edilmiştir. Benzer şekilde turist rehberliği eğitimini deneyimleyen öğrenciler de teorik eğitimle uygulama arasında farklılıklar olduğunu (Acar & Okul, 2022, s. 663) ve gerçek tur ortamında gerçekleştirilecek uygulamalı eğitime ihtiyaç duyduklarını bildirmiştir (Şahin & Erdem, 2021, s. 109). Bu görüş turist rehberliği

eğitimini değerlendiren turist rehberleri tarafından da ifade edilmiş; öğrencilerin bir turist rehberiyle birlikte tura çıkarak gözlem yapması gerektiği belirtilmiştir (Ön Esen & Gülmez, 2018, s. 330). Özetle turist rehberliğinde uygulamalı eğitimin gerekliliği konusunda alanyazında ve paydaşlar arasında görüş birliği bulunmaktadır. Bu nedenle dünyada turist rehberliği eğitiminin verildiği ülkelerde uygulamalı gezilerle öğrencilerin tecrübe edinmesi sağlanmaktadır (Tanrısever vd., 2019, s. 55). Bu bağlamda, turist rehberliği eğitiminde öğrencilere uygulama eğitiminin verildiği başlıca alanlardan biri aprantilik uygulamasıdır (Ap & Wong, 2001, s. 556; Çokal, Yılmaz & Büyükkuru, 2019, s. 215; Çeşmeci vd., 2020, s. 863).

Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğüne göre apranti "at yarışlarında elliden az yarış kazanmış, deneyimi jokerlere göre daha az olan genç binici" anlamına gelmektedir (TDK, 2024). Cambridge İngilizce sözlüğündeki apranti tanımı ise "vasıflı bir kişinin becerilerini öğrenmek amacıyla o kişinin yanında belirli bir süre ve genellikle düşük bir ücret karşılığında çalışan kişi" şeklindedir (Dictionary Cambridge, 2024). Turizm jargonunda ise apranti kelimesi "rehber yardımcısı" anlamına gelmektedir (Çokişler, 2023, s. 94). Tur katılımcılarının sayılarak eksik olup-olmadığının tespit edilmesi, araç içerisinde su vb. ikramlarda bulunulması ve turist rehberinin gruptan ayrılamadığı zamanlarda bilet alınması vb. görevler aprantiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de turlarda aprantilik yapan kişilerin daha çok üniversitelerde turist rehberliği öğrenimi gören öğrenciler olduğu görülmektedir. Aprantilik uygulaması öğrencilerin gelir elde etmesini sağlamakta hem de turist rehberliği mesleğini öğrenmelerine imkan tanımaktadır (Coşkun & Düz, 2020, s. 189).

Turist rehberliği eğitiminde aprantilik uygulamasına ihtiyaç duyulduğunu ifade eden ilk çalışmalardan birini gerçekleştiren Ap ve Wong (2001, s. 556) öğrencilerin tecrübeli bir rehbere eşlik ederek gözlem yaptığı aprantilik sisteminin turist rehberliği hizmetinin kalitesini yükselteceğini belirtmiştir. Türkiye'de de turist rehberliği öğrenimi gören öğrencilerin turist rehberleriyle bir araya getirilmesi ve onlardan deneyimlerini dinlemesi teori ve uygulama arasındaki farklılıkların giderilmesi için önerilmektedir (Acar & Okul, 2022, s. 663). Bu açıdan bakıldığında aprantilik öğrencilerin turist rehberleriyle buluştukları ve uygulamalı eğitim alabildikleri bir uygulamadır. Ayrıca Türkiye'de turist rehberliği öğrencilerinin aprantilik uygulamasına ilgi duydukları görülmektedir (Şahin & Erdem, 2021, s. 109). Diğer taraftan öğrencilerin tecrübeli rehberlerle konuşarak etkileşimde bulunması mesleğe ilişkin bakış açılarını ve motivasyonlarını olumlu yönde etkilemektedir (Şen & Aslan, 2022, s. 71) ve öğrencilerin mesleği tanımaları açısından oldukça faydalıdır (Çokal vd., 2019, s. 205). Bu bağlamda apranti olarak turlara çıkan turist rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumlarının diğer öğrencilere göre daha olumlu olduğu tespit edilmiştir (Çeşmeci vd., 2020, s. 863).

Öğrenciler uygulamalı eğitim esnasında kendilerini eğiten turist rehberlerini rol model olarak gördüklerini ve onları gözlemlediklerini bildirmiştir (Ön Esen & Gülmez, 2018, s. 333). Rol model olarak görülen turist rehberlerinden alınan eğitim öğrencilerin rehberlik mesleğine ve turizm endüstrisindeki rollerine ilişkin görüşlerini değiştirmekte ve onlara ilham vermektedir (Lackey & Pennisi, 2020, s. 229). Bu yönüyle aprantilik uygulaması öğrencilerin mesleğe ilişkin ön yargılarının ortadan kaldırılmasına da katkı sağlayabilir. Örneğin Ilgaz ve Güzel (2019, s. 69) turist rehberliği öğrenimi gören kız öğrencilerin mesleğin erkekler için daha uygun olduğunu düşündüklerini tespit etmiştir. Araştırmacılara göre kız öğrencilerin kadın rehberlerle apranti olarak tura çıkmaları kendileri için güçlü rol modeller bulmalarını sağlayabilir ve mesleğe ilişkin olumsuz algılarını ortadan kalkabilir. Bu bakımdan aprantilik uygulaması esnasında gözlemlenecek rehberler de eğitimin niteliği için belirleyicidir. Eğitmen

rehberin bilgi birikimi ve açık sözlülüğü öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir (Güzel, Kalın, Nacak & Bilgi, 2019, s. 592). Bu nedenle turist rehberliğinde uygulamalı eğitimin başarılı olabilmesi için tecrübeli rehberler adaylara karşı anlayışlı ve destekleyici olmalıdır (Kabii vd., 2017, s. 247).

Sosyal Öğrenme Teorisi

Sosyal öğrenme teorisi bilgilerin, tutumların ve davranışların bireyler arasında nasıl aktarıldığını anlamak için kullanılmaktadır. Buna göre bireyler sosyal bir çevrede gözlem ve/veya etkileşim yoluyla başkalarından bilgiler, tutumlar ve davranışlar öğrenmektedir (Bandura, 1977, s. 12, 16). Dolayısıyla sosyal öğrenme sürecinde insanlar birbirlerinden etkilenmektedir (Koutroubas & Galanakis, 2022, s. 315) ve insanlar arasındaki etkileşim bilginin aktarılması için zorunludur (von Schönfeld, Tan, Wiekens & Janssen-Jansen, 2020, s. 411). Gözlem ve etkileşimin yanı sıra taklit etme de öğrenmenin gerçekleştiği diğer bir araçtır (Tatlıoğlu, 2021, s. 28). Bu yönüyle sosyal öğrenme teorisi bireylerin öğrenme eylemindeki aktif bir role sahip olduğunu vurgulamaktadır. Diğer bir ifadeyle çevre bireyin öğrenmesinde etkilidir ancak birey de bu etkiyi kendi iradesine göre yönlendirebilmektedir (Orhan & Dağcı, 2015, s. 116).

İnsanlara bugün bulundukları yere gelmelerinde kimin ya da neyin etkili olduğu sorulduğunda birçoğu aile üyelerini ya da hayranlık duyulan ünlüleri rol model olarak aldıklarını ifade etmektedir. Dolayısıyla rol modeller bireylerin hayatları üzerinde derin ve önemli -ve genellikle olumlu- etkisi olan kişilerdir (Ahn, Hu & Vega, 2020, s. 1). Bu açıdan bakıldığında sosyal öğrenme teorisi insanların rol modelleri örnek alarak nasıl öğrendiklerini açıklamaktadır. Buna göre bireyler model aldıkları kişilerin (ebeveynler, öğretmenler vb.) davranışlarını, tutumlarını ve duygusal tepkilerini gözlemler, örnek alır ve model alınan kişinin davranışının neden olduğu olumlu/olumsuz sonuçlara göre ilgili davranışı taklit eder (Bandura, 1977, s. 23-24). Rol model her zaman gerçek bir kişi olmayabilir. Televizyondaki bir ünlü, bir bilim insanı ve hatta kurgusal bir karakter de -örneğin bir çizgi film kahramanı- rol model olabilir. Ancak model alan kişinin davranışları rol modeli gözlemledikten sonra değişse de bireylerden örnek aldıkları rol modelin tüm davranışlarını öğrenmesi beklenmemektedir. Rol model ile gözlemleyen arasındaki karakter benzerlikleri örnek alınma oranını arttırmaktadır (Demirbaş & Yağbasan, 2005, s. 368).

Gözlem yoluyla rol modellerden öğrenme süreci dört aşamalıdır. Bu süreç aşağıdaki gibidir (Bandura, 1977, s. 24-29; TSE, 2024, s. 1370):

Dikkat: Bireylerin bulundukları ortamlarda rol modellerini gözlemleyerek onlardan bilgi edinebilmesi için dikkatli olması zorunludur.

Akılda tutma: Bireyler gözlemledikleri davranışı bilinçli bir şekilde akıllarında tutar. Akılda tutma eylemi imgeleme formunda ya da sözel şekilde gerçekleşebilir. Bir davranışın daha sonra taklit edilmek için ne kadar akılda tutulduğu o davranışın ne ölçüde yeniden üretilebileceğini belirler.

Üretim/Uygulama: Akılda tutma sürecinde üretilen içeriğin davranışlara dönüştürülmesidir. Bu aşamada teşvik edilmek ilgili davranışın dışa vurulması üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir.

Motivasyon: Eğer bireyler yeniden ürettikleri davranışın bir değere sahip olduğunu düşünürse, bu davranışı sergilemeye devam eder; aksi halde devam etmez. Davranışın değerini belirleyen ise ne kadar teşvik edildiğidir. Diğer bir ifadeyle gözlemlenen davranışın ödüllendirilmesi (olumlu sonuçlara yol açması) ya da cezalandırılması (olumsuz sonuçlara yol açması) belirleyici olmaktadır.

Sosyal öğrenme teorisi bireylerin rol modelleri gözlemleyerek ve örnek alarak (modelleme yaparak) deneyimledikleri öğrenme sürecine odaklandığı için mesleki bilgilerin nasıl öğrenildiğinin anlaşılması için etkili bir araçtır (Horsburgh & Ippolito, 2018, s. 1-2). Bu bağlamda gözlem ve taklit yoluyla rol modellerden öğrenmek bireylerin mesleki bilgi ve becerileri kazanması için oldukça etkilidir (Wang, 2021, s. 162). Bu nedenle bir mesleğin uygulamalı olarak öğrenildiği eğitim/iş ortamlarında (Ahn vd., 2020, s. 2; Chuang, 2021, s. 6) profesyonel kişiler tecrübesiz adaylara rol model olabilir. Böyle durumlarda adaylar rol modelleri örnek alarak ve taklit ederek onların sergilediği yetenekleri ve davranışları yerinde uygulayabilir. Böylece rol modelin anlık geribildirimler sağlaması da mümkün olur (Chuang, 2021, s. 6). Bu nedenle rol modeller özellikle eğitim alanında birer ilham kaynağıdır ve öğrencilerin kariyerleri için yol haritaları sağlayarak motivasyonlarını arttırır (Ahn vd., 2020, s. 2).

Sosyal öğrenme teorisi diğer yaklaşımlardan farklı bir şekilde rol modellerini örnek alan adayların özelliklerini de göz önüne almaktadır. Buna göre rol modellerin gerekli temel niteliklere sahip olması yeterli değildir. Diğer bir ifadeyle öğrenme eylemini gerçekleştiren adayların motivasyonları da öğrenme sürecinde belirleyicidir (Morgenroth, Ryan & Peters, 2015, s. 479). Motivasyona sahip olan çalışanlar mesleki gelişimleri için eğitim/iş ortamında başkalarıyla etkileşim kurmaktadır. Bu kapsamda başkalarıyla sohbet etmek ve mentorluk ilişkilerine dahil olmak adayların sosyal öğrenme sürecine katılmasını sağlamaktadır (Bond & Blevins, 2020, s. 231). Öte yandan sosyal öğrenmenin gerçekleşebilmesi için taraflar arasında güven ve işbirliği gereklidir (Rist, Chiddambaranathan, Escobar & Wiesmann, 2006, s. 226). Bireyler arasındaki güvensizlik, çatışma ve rekabetin getirdiği koşullar bilgiye ulaşmanın önünde engeller oluşturur ve öğrenmeyi işlevsiz kılar (McCool & Guthrie, 2001, s. 323).

Alanyazındaki bulgular sosyal öğrenme teorisinin turizm eğitiminde etkili bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. Bu kapsamda turizme paydaş olan toplulukların sürdürülebilirlik konusunda eğitilmesinde sosyal öğrenme süreci kullanılmaktadır (Koutsouris, 2009; Suno Wu vd., 2023). Benzer şekilde Z kuşağının sürdürülebilir turizm açısından bilinçlendirilmesi de sosyal öğrenme süreciyle gerçekleştirilmektedir (TSE, 2024). Ayrıca mutfak şeflerinin atık yönetimi konusundaki eğitimlerinin sosyal öğrenme süreciyle gerçekleştiği bilinmektedir (Filimonau vd., 2024). Turizm endüstrisinin farklı alanlarındaki eğitim süreçlerinde gözlemlenen sosyal öğrenme teorisinin turist rehberliği eğitimi için etkili bir araç olduğu alanyazında ifade edilmektedir (Lugosi & Bray, 2008).

Yöntem

Bu araştırma nitel bir yaklaşımı ve temel nitel araştırma desenini benimsemiştir. Nitel araştırmalarda en yaygın şekilde kullanılan desenlerden biri olan temel nitel araştırma (Dames, 2019, s. 85) bireylerin deneyimlerini anlamak için kullanılmaktadır. Özellikle eğitim alanında yaygın bir şekilde kullanılan desen (Merriam, 2009, s. 23) anlama ve açıklama motivasyonuna sahip araştırmalar için tavsiye edilmektedir (Patton, 2002, s. 215). Eğitim alanındaki yaygın kullanımı, deneyimlere odaklanması (Merriam, 2009, s. 23) ve anlama/açıklama işlevi nedeniyle (Patton, 2002, s. 215) temel nitel araştırma deseninin öğrencilerin aprantilik uygulamasındaki öğrenme süreçlerini ortaya çıkarmak için uygun olduğu tespit edilmiştir. Takip eden başlıklarda örneklem seçimine, veri toplama, veri analizi ve geçerlik-güvenirlik süreçlerine ilişkin bilgiler aktarılmaktadır.

Örneklem Seçimi

Turist rehberliği öğrenimi gören öğrenciler -eğitimi doğrudan deneyimleyen bireyler oldukları için- meslek eğitimine ilişkin araştırmalara veri sunabilecek önemli bir paydaştır (Şahin & Erdem, 2021, s. 93). Alanyazında

aprantilik uygulamasına ilişkin bulgular sunan çalışmaların (Ilgaz & Güzel, 2019; Şahin & Erdem, 2021; Çeşmeci vd., 2020) incelediği örneklemler ve araştırmacının gözlemleri seyahat işletmeleri tarafından istihdam edilen aprantilerin çoğunlukla lisans düzeyinde turist rehberliği öğrenimi gören öğrenciler olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca araştırmacı açısından uygulanabilirlik durumu değerlendirildiğinde lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilere daha kolay ulaşılabileceği tespit edilmiştir. Bu nedenle araştırmanın katılımcıları bu grupla sınırlandırılmıştır. Örneklem belirlenirken kartopu örnekleme kullanılmıştır. Bu kapsamda araştırmacı farklı üniversitelerin Turizm Rehberliği bölümlerinde görev yapan öğretim elemanları arasından tanıdığı kişilere ulaşmış; bu kişilerin yönlendirmeleriyle veri kaynaklarına erişilmiştir. Araştırmaya veri sağlayan öğrencilerin yönlendirmeleri sayesinde örneklemin geri kalanına ulaşılması mümkün olmuştur (Glesne, 2014, s. 61). Ayrıca veri kaynaklarının çeşitliliğini sağlamak amacıyla farklı üniversitelerin öğrencilerinden veri toplanmıştır. Böylece öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteler açısından örneklem çeşitliliği sağlanmış; aynı zamanda öğrencilerin aprantilik tecrübeleri, katıldıkları turlar, çalıştıkları firma sayısı vb. özellikleriyle çeşitlilik göstermesi sağlanmıştır.

Nitel araştırmalarda amaca uygun şekilde belirlenmesi durumunda yalnız bir kişi ya da durum bile örneklemi oluşturabilir (Patton, 2002, s. 230, 244). Dolayısıyla nitel araştırmalarda örneklem yeterliliği konu olduğunda 'veri doygunluğunun' belirleyici olduğu kabul edilmektedir (Mak, Wong & Chang, 2010; Mak vd., 2011; Tsaur ve Lin, 2014; Tsaur ve Lin, 2019). Toplanan verilerden yeni bir bilgi ya da kategori/tema ortaya çıkmadığı tespit edildiğinde veri doygunluğuna ulaşıldığı kabul edilmektedir (Guest, Bunce & Johnson, 2006, s. 59). Bu kapsamda araştırmacı veri toplama ve veri analizi süreçlerini eş zamanlı yürüterek veri doygunluğunu tespit etmiştir. Bulgularda yer verilen "Belirleyici Rol Model Özellikleri" için 17. öğrencide; "Sosyal Öğrenme Süreci" için 21. öğrencide ve "Sosyal Öğrenme Sürecini Etkileyen Faktörler" için 19. öğrencide yeni bir kategorinin ortaya çıkmadığı tespit edilmiştir. Veri doygunluğuna ulaşıldığının tespit edilmesiyle veri toplama süreci sonlandırılmıştır. Bu aşamada 29 katılımcının formu doldurduğu ancak iki katılımcının mezun durumda oldukları tespit edilmiştir. Mezun durumdaki iki katılımcının doldurduğu formlar veri setinden çıkarılarak halihazırdaki 27 adet form son analize dahil edilmiştir. Turist rehberliği alanında gerçekleştirilen nitel araştırmalarda (Ap & Wong, 2001; Mak vd., 2011; Szadziewski, Mostafanezhad & Murton, 2022) görüşülen kişi sayısının 10-20 arasında olması bu çalışmada elde edilen veri doygunluğu düzeyinin alanyazındaki pratiklerle uyumlu olduğunu göstermektedir.

Verilerin Toplanması

Görüşmeler gerçekleştirmek temel nitel araştırma deseninde veri toplamak için en uygun tekniklerden biridir (Merriam, 2009, s. 23). Bu kapsamda bir görüşme formu hazırlanmış ve sorular Horsburgh ve Ippolito (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmadan uyarlanmıştır. İlgili çalışma tıp alanında öğrenim gören öğrencilerin rol modeli olarak gördükleri eğitimcilerden klinik ortamında nasıl öğrendiklerini sosyal öğrenme teorisi perspektifinden incelemektedir. Bu nedenle ilgili araştırmada kullanılan görüşme sorularının bu araştırmanın amaçlarına yönelik veriler sunabileceği tespit edilmiştir. Halihazırda İngilizce olan görüşme soruları araştırmacı tarafından Türkçeye çevrilmiş ve turist rehberliği bağlamına uyarlanmıştır. Ardından Horsburgh ve Ippolito (2018) tarafından kullanılan orijinal sorular ve araştırmacı tarafından uyarlanmış Türkçe versiyonları turist rehberliği alanında bilimsel yayınları bulunan ve İngilizce dilinde turist rehberliği lisansına sahip olan doktora dereceli bir öğretim elemanına sunularak uzman görüşü alınmıştır. Araştırmacı ve uzman soruların Türkçe çevirisi (olası anlam kaymalarının önlenmesi),

anlaşılırlık düzeyi ve araştırmanın amaçlarına yönelik ölçme yeterliliği konusunda istişare ederek (Patton, 2002, s. 361) sorulara son halini vermiştir.

Görüşme soruları için Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 23.12.2024 tarihli ve 820087 numaralı etik kurul kararı alınmıştır. Ardından farklı üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerden veri toplanması amaçlandığı için görüşme formu çevrimiçi ortama aktarılmıştır. Araştırmanın amacı ve kapsamı çevrimiçi formun başında açıklanarak çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğrencilerin görüşme sorularını görüntüleyebilmesi sağlanmıştır. Görüşme formu 27.12.2024 tarihinde araştırmacının tanıdığı iki öğrenciye gönderilmiş; pilot görüşmeler sayesinde soruların ölçme yeterliliğini (van Teijlingen & Hundley, 2001, s. 2) ve güvenirliği arttırmak (Van Wijk & Harrison, 2013, s. 575) amaçlanmıştır. Soruların veri elde etmeye yeterli olduğunun tespit edilmesiyle veri toplamaya devam edilmiştir. Böylece 27.12.2024 tarihinden veri doygunluğunun tespit edildiği 17.01.2025 tarihine kadar 29 öğrenciden veri toplanmış; araştırmanın bağlamına uygun nitelikteki 27 adet form son analize dahil edilmiştir.

Veri Analizi

Temel nitel araştırma deseninin benimsendiği araştırmalarda büyük ölçüde betimleyici nitelikte olan bulguların kategoriler/temalar şeklinde sunulması tavsiye edilmektedir (Merriam, 2009, s. 38). Bu yönüyle tematik analiz veri setini oluşturan içerikler arasındaki bağlantıların anlaşılması ve kategorilerin/temaların oluşturulması için kullanışlı bir araçtır (Braun & Clarke, 2022, s. 4). Ayrıca sosyal öğrenme teorisini araştırma perspektifi olarak kullanan benzer çalışmalarda (Horsburgh & Ippolito, 2018; Silva, Farias & Mesquita, 2021; Filimonau vd., 2024) tematik analizin kullanıldığı ve verimli bir analiz tekniği olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda verilere ilişkin genel bir anlayışa sahip olmak amacıyla katılımcıların yanıtları araştırmacı tarafından birkaç kez okunmuş (Braun & Clarke, 2006, s. 87); ardından kodlama gerçekleştirilerek katılımcıların görüşlerini yansıtan kelimeler ya da söz öbekleri belirlenmiştir. Elde edilen kodlar arasındaki anlamsal ilişkiler incelenerek kategoriler oluşturulmuş ve kategorilerin ilişkili olduğu temalar ortaya çıkarılmıştır (Vaismoradi, Jones, Turunen & Snelgrove, 2016, s. 101).

Temaların oluşturulmasında alanyazındaki çalışmalar belirleyici olmuştur. Örneğin sosyal öğrenme teorisine ilişkin temalar Bandura (1977) tarafından önerilen süreç aşamalarına göre (Dikkat, Akılda tutma, Üretim/Uygulama, Motivasyon) belirlenmiştir. Ancak veri analizi esnasında Belirleyici Rol Model Özellikleri ve Sosyal Öğrenme Sürecini Etkileyen Faktörler hakkında anlamlı örüntüler tespit edilmiş ve bu bağlamlara ilişkin yeni temalar oluşturulmuştur. Son olarak nitel araştırmalarda geçerliliği ve güvenirliği arttırmak amacıyla tavsiye edilen (Merriam, 2009, s. 220; Mhyre, 2010, s. 403) uzman görüşü sağlanmış; turist rehberliği alanında bilimsel yayınları bulunan İngilizce dilinde turist rehberliği lisansına sahip olan başka bir öğretim üyesinin görüşlerine başvurularak analiz sonuçlarını incelemesi sağlanmıştır. Ardından analiz sonuçları üzerinde istişare edilerek görüş birliği sağladıktan sonra elde edilen bulgular ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılarak sonuçlara ulaşılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliliğine ve güvenirliğine ilişkin tedbirler kapsamında Lincoln ve Guba (1985) tarafından önerilen (Mhyre, 2010, s. 403; Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 298) ve nitel yaklaşıma sahip turist rehberliği araştırmalarında (Mackenzie & Kerr, 2013; Jo, Lee, Kim & Lee, 2020; de Guzman, Magnayon, Manuel, Moratillo & Lim, 2019) sıklıkla tercih edilen stratejiler benimsenmiştir. Buna göre araştırmanın geçerliği için önerilen

çeşitleme ilkesine uygun şekilde veri kaynağı çeşitlemesi gerçekleştirilmiş; veriler farklı üniversitelerde öğrenim gören ve aprantilik tecrübeleri, katıldıkları turlar, çalıştıkları firma sayısı açısından farklı niteliklere sahip öğrencilerden toplanmıştır. Ayrıntılı betimleme yapılarak örneklemin seçilmesi, veri toplama aracının hazırlanması ve veri analizi süreçleri tüm detaylarıyla açık bir biçimde belirtilmiştir. Ayrıca, amaçlı örnekleme ilkesi kartopu örnekleme kullanılarak yerine getirilmiştir. Güvenirlik ise tutarlılık incelemesi ile yerine getirilerek araştırmanın tüm aşamalarındaki pratiklerin tutarlı olması sağlanmıştır. Örneğin her bir katılımcıdan çevrimiçi form ile veri toplanmış; veriler kodlanırken kavramsallaştırmalar aynı yaklaşımla gerçekleştirilmiştir. Teyit incelemesi uzman görüşü ile yerine getirilerek görüşme sorularının hazırlanması ve verilerin analizi süreçlerinde araştırmacı dışında bir akademisyenin görüşlerinden faydalanılmıştır. Son olarak Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 23.12.2024 tarihli ve 820087 numaralı etik kurul kararı alınarak tüm görüşme soruları etik kurulun görüşüne sunulmuş ve etik bağlama ilişkin değerlendirme mekanizmaları işletilmiştir.

Bulgular

Altı farklı üniversitenin Turizm Rehberliği bölümlerinde lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin demografik özellikleri, eğitim durumları ve aprantilik deneyimleri katılımcı bilgileri başlığı altında sunulmuştur. Ayrıca öğrencilerin aprantilik esnasında rol model belirlerken önemsediği kriterlere, rol modellerinden öğrenme süreçlerine ve bu süreçleri etkileyen faktörlere ilişkin elde edilen bulgular sıradaki başlıklarda aktarılmaktadır.

Katılımcı Bilgileri

Araştırmaya katılan öğrenciler bulguların sunumu esnasında Ö1, Ö2, Ö3… şeklinde kodlanmıştır. Bulgulara göre 27 öğrenci arasında erkek öğrencilerin sayısı 18'dir. Öğrenciler arasında en düşük yaş 20 (n=2); en büyük yaş ise 28'dir (n=1). Öğrencilerin yaşlarının ortalaması 23'tür. Öğrencilerin öğrenim gördükleri altı farklı üniversite şu şekildedir: Anadolu Üniversitesi (n=9), Erciyes Üniversitesi (n=5), Aksaray Üniversitesi (n=4), Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi (n=4), İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (n=3), Balıkesir Üniversitesi (n=2). Dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin sayısı 17'dir. Birinci sınıfta öğrenim gören öğrenci bulunmamakta; ikinci sınıfta öğrenim gören sadece bir öğrenci bulunmaktadır. 14 öğrenci sadece bir firmanın turunda aprantilik yapmış; üç öğrenci ise beşten fazlanın firmanın turunda çalışmıştır. 11 öğrenci 20'den fazla turda aprantilik yaparken; beşten az tura çıkan öğrenci sayısı sekizdir. Öğrencilerin farklı rehberlerle çalışma durumuna bakıldığında ise 18 öğrencinin beşten fazla rehberle çalıştığı; sadece bir rehberle çalışan öğrenci sayısının iki olduğu görülmektedir. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcı bilgileri

Öğrenci	Cinsiyet	Yaş	Üniversite	Sınıf	Firma sayısı	Tur sayısı	Rehber sayısı
Ö1	E	21	Anadolu Üniversitesi	3	1	16-20	5+
Ö2	K	21	Anadolu Üniversitesi	4	1	20+	5+
Ö3	E	22	İzmir Kâtip Çelebi Üni.	4	3	20+	5+
Ö4	K	23	Bolu A. İzzet Baysal Üni.	4	1	16-20	5+
Ö5	E	24	İzmir Kâtip Çelebi Üni.	4	5+	20+	5+
Ö6	E	22	Bolu A. İzzet Baysal Üni.	4	1	11-15	5+
Ö7	E	24	Bolu A. İzzet Baysal Üni.	4	1	16-20	5+
Ö8	K	23	Anadolu Üniversitesi	4	3	20+	5+
Ö9	E	24	Bolu A. İzzet Baysal Üni.	4	2	11-15	5+
Ö10	K	28	Anadolu Üniversitesi	4	1	6-10	4

Tablo 1. Katılımcı bilgileri (devamı)

Ö11	E	22	Aksaray Üniversitesi	4	1	1-5	3
Ö12	E	23	Aksaray Üniversitesi	4+	1	1-5	1
Ö13	E	23	Aksaray Üniversitesi	4+	2	1-5	2
Ö14	E	24	Aksaray Üniversitesi	4+	2	1-5	3
Ö15	E	22	Erciyes Üniversitesi	4	1	11-15	5+
Ö16	E	23	Erciyes Üniversitesi	4+	1	20+	5+
Ö17	K	22	Anadolu Üniversitesi	4	2	20+	5+
Ö18	K	26	Anadolu Üniversitesi	4	4	20+	5+
Ö19	E	25	Anadolu Üniversitesi	4	2	20+	5+
Ö20	E	21	Balıkesir Üniversitesi	3	1	1-5	2
Ö21	E	20	Anadolu Üniversitesi	3	2	20+	5+
Ö22	K	23	Anadolu Üniversitesi	4+	5+	20+	5+
Ö23	E	22	Erciyes Üniversitesi	4	3	16-20	5+
Ö24	K	20	Erciyes Üniversitesi	2	1	1-5	2
Ö25	E	25	Erciyes Üniversitesi	4	1	1-5	2
Ö26	K	24	Balıkesir Üniversitesi	4	1	1-5	1
Ö27	E	23	İzmir Kâtip Çelebi Üni.	4+	5+	20+	5+

Belirleyici Rol Model Özellikleri

Öğrenciler birlikte tura çıktıkları turist rehberlerini rol model almak ve onlardan mesleği öğrenmek için bazı özellikleri önemsemektedir. Bu özellikler 'turist rehberinin özellikleri' ve 'turist rehberinin ilişkileri' olmak üzere iki tema altında toplanmaktadır. Bu bağlamda öğrenciler turist rehberlerinin kişilik özelliklerini, davranışlarını, mesleki niteliklerini ve mesleğe olan yaklaşımlarını rol model belirlerken değerlendirmektedir. Öğrenciler turist rehberlerinin kişiliklerini ve mesleki niteliklerini onayladıklarında bu kişiler aprantiler için rol model olmaktadır. Benzer şekilde öğrenciler turist rehberleriyle aralarında oluşan bağı ve rehberlerin diğer paydaşlar tarafından kabul görmesini de önemsemektedir. Dolayısıyla turist rehberlerinin müşterilerle, araç sürücüleriyle, esnafla ve yerel halkla olumlu ilişkileri de aprantilerin önemsediği kriterler arasındadır. Öğrenciler için sosyal öğrenme sürecinin başında belirleyici olan rol model özellikleri Tablo 2'de aktarılmaktadır.

Tablo 2. Belirleyici rol model özellikleri

Kodlar	Kategoriler	Örnek İfadeler	Belirleyici Rol Model Özellikleri (Temalar)
Samimi Anlayışlı Nezaketli Yardımsever Mütevazı Adil Saygılı Güvenilir Mizah anlayışı Empati duygusu	Rehberin kişilik özellikleri ve davranışları	"Örnek veriyorum, 'O kaptan nereden bilecek?' veya 'O sadece garson ne anlayacak?' gibi değil de, 'O da bir insan ve işini iyi yapmaya çalışıyor'. Bu yüzden ona saygı duyuyorum" (Ö2) "Bu rehber çok candan ve samimi biri ve turistlere de bu yönlerini iyi yansıtıyor. Bunu yaparken de oluşturduğu samimi ortamda yaptığı espriler ve mizah yaptığı işi hem kendine hem de gruba eğlenceli hale getiriyor. Bunlar dikkatimi çok çeken unsurlardır"(Ö3)	Turist rehberinin özellikleri
Liderlik Bilgi Diksiyon Anlatım tarzı İletişim Hitabet	Rehberin mesleki nitelikleri	"Tarihi bir yapıyı anlatırken yalnızca yapının mimari özelliklerinden bahsetmekle kalmıyor, aynı zamanda o dönemin sosyal yaşamına dair detayları da paylaşıyorlardı. Bu derin bilgi, turistlere mekanı daha farklı bir perspektiften görme fırsatı sunuyordu" (Ö11) "İşinin ehli oldukları için rol model alıyorum. İnsanlarla konuşma, uzlaşma ve sorun çözme yeteneğimi örneklerle geliştirdiklerini düşünüyorum" (Ö15)	

Tablo 2. Belirleyici rol model özellikleri (devamı)

Disiplin Tecrübe Zaman yönetimi Organizasyon becerisi Sorun çözme becerisi Sorulara cevap verme			
Mesleği sevme Mesleğe saygı duyma Mesleğe özen gösterme Öğrenme isteği	Rehberin mesleğe yaklaşımı	"Mesleğine aşık birisi olduğu için benim idolüm olarak görüyorum" (Ö13) "Rol model aldığım turist rehberi öncelikle işine olan titizliği ile ön plana çıkmaktadır" (Ö16)	
Kendine yakın hissetme İlham kaynağı	Rehberle bağ kurma	"Kendisinin kişiliğini ve bu işi eğlenerek yapabilmesi durumlarını kendime çok yakın bulduğumdan olmak istediğim rehberin böyle bir rehber olduğuna kanaat getirmiştim" (Ö3) "Bu rehberi rol model olarak almamın birçok nedeni var ve bu nedenler hem mesleki hem de kişisel gelişim açısından bana ilham verdi" (Ö11)	
Grupla ilgilenme Grubun özelliklerine göre hizmet sunma Grubun özelliklerine göre anlatım yapma	Rehber-müşteri ilişkileri	"Turlara katılan misafirlerle gerçekten ilgilenmeleri benim en çok dikkatimi çeken şey oldu" (Ö17) "Her grup üyesine aynı özenle yaklaşarak, hem gruptaki dinamikleri yönetiyor hem de anlatacağı bilgileri herkesin anlayabileceği şekilde sunuyordu" (Ö13)	Turist rehberinin ilişkileri
Aprantiye yaklaşım Araç sürücüsüne yaklaşım Yerel halkla ilişkiler Hizmet sunucularla ilişkiler	Rehber-paydaş ilişkileri	"Bir rehberin sadece turuna katılan konuklara değil bir o kadar da kaptana, aprantiye güzel yaklaşması gerektiğini zaten biliyordum ama pekiştirdim" (Ö6) "Yerel halkla olan ilişkilerin önemini öğrendim ve bu bilgiyi tur sırasında da uyguladım" (Ö11)	
Rehbere saygı duyulması Rehberin sevilmesi	Rehberin kabul görmesi	"Gittiğimiz işletmelerde onlara gösterilen saygı ve öncelik benim çok hoşuma gitti" (Ö17) "Çok saygıdeğer birisi. Bütün kaptanlar, çalıştığı aprantiler onu seviyor" (Ö6)	

Aprantilik Uygulamasında Sosyal Öğrenme Süreci

Bandura (1977) tarafından önerilen sosyal öğrenme sürecine göre öğrencilerin rol model olarak gördükleri turist rehberlerinden öğrenme süreci dikkat, akılda tutma, üretim/uygulama, motivasyon olmak üzere dört aşamada gerçekleşmektedir. Öğrencilerin aprantilik esnasında rehberle kurdukları iletişim, rehberi izlemeleri/dinlemeleri ve belirli iş süreçlerine katılmaları öğrenme sürecinin ilk aşaması olan dikkat vermeyle ilişkilidir. Öğrenciler bu süreçte edindikleri bilgileri ve dikkat ettikleri davranışları farklı formlarda kaydederek içselleştirir. Böylece sosyal öğrenme sürecinin akılda tutma aşaması yerine getirilir. Üçüncü aşamada ise öğrenciler bilgileri ve davranışları doğrudan ya da uyarlayarak tekrar üretmektedir. Sürecin son aşamasında ise rol modelin davranışlarının yol açtığı olumlu sonuçlar, öğrencinin kaydettiği mesleki gelişim ve gelecek hedeflerine yönelik eylemler bu davranışların sürdürülmesi için gereken motivasyonun ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Tablo 3'te aprantilik yapan öğrencilerin öğrenme süreci sosyal öğrenme teorisiyle açıklanmaktadır.

Tablo 3. Aprantilik uygulamasında sosyal öğrenme süreci

Kodlar	Kategoriler	Örnek İfadeler	Sosyal Öğrenme Süreci (Temalar)
Gözlem yapma Yakında bulunma Dinleme	İzleme ve dinleme	"Rehberler anlatım yaparken gözlemleyerek, rehberin izniyle bazı yerlerde anlatım yaparak, bir kriz olduğunda rehberle beraber çözerek öğrendim" (Ö8)	Dikkat
Tecrübe etme Görev alma Sorumluluk alma	Aktif katılım	"İlk otel giriş çıkışlarını yaptığında her detayı gözlemleyip ikincisinde kendim yapmak için izin istedim" (Ö18)	
Sohbet etme Soru sorma Tavsiye alma	Karşılıklı iletişim	"Serbest vakitlerde sohbet ederek**,** tavsiye alarak ve soru sorarak" (Ö7)	
Hafızada tutma Not alma Konumları kaydetme	Kaydetme	"Yaptığı turlara katılıp anlattığı bilgileri not alarak" (Ö20)	Akılda tutma
Örnek alma/Modelleme Yalnızken tekrar etme	İçselleştirme	"Rehberlerin kullandığı sunum ve anlatım tekniklerini geliştirmek için bol bol pratik yaptım. Örneğin, evde kısa tur anlatımları hazırlayıp prova yaparak anlatım yeteneğimi güçlendirdim" (Ö11)	
Benimseme Taklit etme Kendine uyarlama	Davranış üretimi	"Bir bölgenin anlatımını o bölgenin neresinde anlatılır bunları ondan gördüğümden bende aynı şekilde yapacağım" (Ö12)	
Farklı örnekleri sentezleme Rehber yanında uygulama Rehber bulunmadığında uygulama	Davranış uygulaması	"Bazen bölgeden rehber alacağımız zamanlarda bölgeye ulaşana kadar otobüste tek başıma seyahat ediyorum. Bu esnada öğrendiğim ve işime yarayabilecek bilgileri kullandığım çok zaman oldu. Bu bilgileri ileride mesleğe atıldığım zamanda da kullanacağımı düşünüyorum" (Ö1)	Üretim/Uygulama
Olumlu çıktılar	Geri bildirim	"Gözlemlediğim rehber her noktada gezinin zaman planlamasını doğru yaparak turistlerin sıkılmasını engelliyor ve turun sonunda tüm noktaları rahatça gezebilmelerini sağlıyordu" (Ö13) "Her turdan sonra kendi performansımı değerlendirerek, hangi alanlarda daha iyi olabileceğimi düşünmeye başladım" (Ö11) "Rol model aldığım birkaç turist rehberi var ve her konuda oldukça deneyimliler kendi kişiliğim mesleği nasıl yapmak istediğim ve onlardan öğrendiğim bilgileri harmanlayarak uygulamayı düşünüyorum" (Ö8)	Motivasyon

Sosyal Öğrenme Sürecini Etkileyen Faktörler

Aprantilik yapan öğrenciler turist rehberlerinden mesleği öğrenmelerini etkileyen faktörlere ilişkin veriler sunmuştur. Bu kapsamda öğrenme ve uygulama ortamlarının varlığı, turist rehberlerinin paylaşımlarda bulunması ve aprantilere olumlu yaklaşması gibi faktörler öğrencilerin rol modeli olarak gördükleri turist rehberlerinden mesleği öğrenme sürecini olumlu etkilemektedir. Diğer taraftan öğrenme ve uygulama ortamlarının olmaması öğrenme süreçlerini engelleyen bir durumdur. Benzer şekilde turların ya da aprantilik uygulamasının doğası nedeniyle ortaya çıkan yoğunluk, zaman kısıtlamaları, rehberin ve aprantinin yerine getirmesi gereken sorumluluklar süreci engelleyen faktörler arasındadır. Ayrıca turist rehberlerinin aprantiye karşı olumsuz yaklaşımları bilgi paylaşmama ya da öğretme isteksizliği gibi davranış formlarıyla ortaya çıkarken; aprantilerden kaynaklanan çekingenlik ve turdan sonra iletişimi sürdürmeme gibi tutumlar da sosyal öğrenme sürecini olumsuz etkilemektedir. Sosyal öğrenme sürecini etkileyen faktörler Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4. Sosyal öğrenme sürecini etkileyen faktörler

Kodlar	Kategoriler	Örnek İfadeler	Faktörler (Temalar)
Öğrenmeye teşvik etme Gözlem imkanı sağlama Anlatımı dinleme imkanı sağlama Soru sormaya teşvik etme Soruları cevaplama Geri bildirim sağlama	Öğrenme ortamlarının bulunması	"Anlatım yaparken sürekli yanlarına çağırdılar, anlatımları bittikten sonra sürekli soru sormamı istediler" (Ö2) "Rehberler benim öğrenme sürecimi daha etkili kılabilmek için doğrudan eğitici geri bildirimlerde bulundular. Bir tur sırasında, rehberlerden biri bana anlatımlarımı gözden geçirmemi söyledi ve daha dikkatli olmam gereken noktalara dikkat çekti" (Ö11)	Kolaylaştırıcı faktörler
Uygulama için imkan sağlama Görev verme Sorumluluk verme Anlatım yaptırma Anlatım için izin verme	Uygulama ortamlarının bulunması	"Misafirlerle aramdaki arkadaşlık ilişkisi varmış gibi davranmam gerektiğin söyledi ve bunu bana uygulamam için uygun ortamlar tanıdı" (Ö13) "Organizasyon ile ilgili her detayı yavaş yavaş üstlendim bu sayede de öğrendim. Araç park yerleri, rezervasyonlar, otel giriş çıkışları, serbest zamanlar, zaman zaman kısa anlatımlar gibi" (Ö18)	
Bilgi paylaşımı Tecrübe paylaşımı Mesleki tüyoların paylaşımı Tavsiye verme Kaynak önerme Kaynak paylaşımı	Paylaşım	"Kendisinin okuduğu kitapları gönderdi. Özel olarak konumdan destinasyonlarla ilgili püf noktaları gösterdi" (Ö8) "Rol model aldığım rehberler, bilgi ve deneyimlerini paylaşmaktan kaçınmadılar. Turlar sırasında bana rehberlik yaparken, anlatımlarını nasıl yapılandırdıklarını ve misafirlerin ilgisini nasıl çektiklerini detaylı bir şekilde açıkladılar" (Ö14)	
Sabırlı davranma Destek olma Yönlendirme Cesaretlendirme İlgi gösterme Önem verme Takdir etme	Aprantiye yaklaşım (Olumlu)	"Beni yönlendirdi ve özgüvenimi kıracak hareketler sergilemedi. Her zaman destekçi oldu ve yol gösterdi" (Ö7) "Bana ve sorularıma ilgi ve önemle yaklaşarak olabildiğince yanıtlamaya çalıştı" (Ö19)	
Rehberden uzak kalmak Rehberle iletişimin sınırlı olması Rehberin geri bildirim vermemesi Aktif katılımın sınırlı olması	Öğrenme ve uygulama ortamlarının eksikliği	"Apranti olarak en sondan grubu toplayarak geliyoruz dolayısıyla en arkada kalıp anlatımların çoğunu kaçırıyoruz" (Ö18) "Bir turda ulaşımda yaşanan aksaklık sırasında rehberin durumu nasıl yönettiğini izlemek faydalıydı, ancak bu tür anlara aktif müdahale etme fırsatım olmadı" (Ö11)	Zorlaştırıcı faktörler
Tur programının yoğunluğu Tur süresinin sınırlı olması Rehber anlatımları için yeterli zaman olmaması Rehberin turdaki görevleri Rehberin tura odaklanması Rehberin gruba göre yüzeysel anlatım yapması	Turun işleyişinden kaynaklanan engeller	"Turların genellikle sıkışık bir programa sahip olması**,** rehberlerin her aşamada zamanla yarışması nedeniyle öğrenme sürecimde zorluk yaşadım. Aprantilik yaparken rehberlerin konuşmalarını detaylıca dinleyip, süreçleri anlamaya çalışmak bazen zaman kısıtlamaları yüzünden mümkün olmuyordu" (Ö14) "Grup dinamiklerinin farklılıkları da öğrenme sürecimi etkileyen bir başka engeldi. Rehberlerin, grubun tüm üyelerinin ilgisini çekmeye çalışması ve her birey için uygun bir anlatım tarzı geliştirme çabası, bazen benim daha derinlemesine öğrenmemi engelledi" (Ö11)	
Bilet alma vb. görevler Müşterilerle ilgilenmek Grubu toplamak Kaybolan müşterileri bulmak	Aprantilik görevleri	"Aprantiliğin en büyük dezavantajı, misafirlerle ve diğer işlerle uğraşırken rehberin anlattıklarını çoğunlukla eksik veya hiç dinleyememek" (Ö19) "Bazen bazı turlarda misafirlerle yaya olarak ilerlerken turun arkasında kalmam gerekiyordu, bu nedenle bazı anlatımları dinleyemiyordum" (Ö17)	

Tablo 4. Sosyal öğrenme sürecini etkileyen faktörler (devamı)

Rehberin egosu Rehberin bilgi paylaşmaması Rehberin öğretme isteksizliği Rehberin aprantiyle vakit geçirmek istememesi Rehberin apranti istememesi	Aprantiye yaklaşım (Olumsuz)	"Özellikle grup içi dinamikleri yönetme ve rehberlik sırasında oluşabilecek kriz durumlarına nasıl müdahale edilmesi gerektiği konusunda yeterince pratik yapamadım. Rehberlerin bu tür durumlarla başa çıkışlarını gözlemlemek önemliydi, ancak genellikle rehberler işleri hızla çözerek bu anları benimle paylaşmadılar" (Ö14) "Bazı rehberlerin bölgeyle ilgili tüm bilgileri aprantiye öğretmemeleri" (Ö20)
Çekingenlik Turdan sonra iletişimi sürdürmeme	Aprantinin tutumu	"Bizim tarafımızdan olan ise çekingenlik" (Ö15) "Sadece birer kez gördüğümden ötürü iletişimimiz koptu" (Ö6)

Tartışma

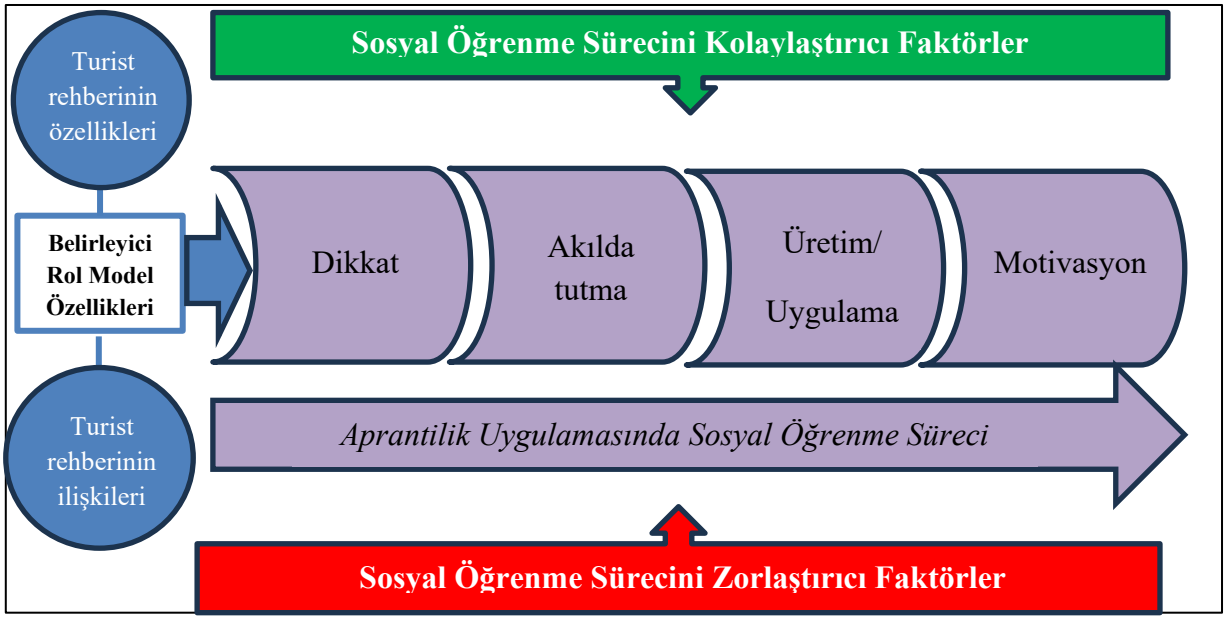
Öğrencilerin birlikte tura çıktıkları rehberlerin özellikleri ve çevreleriyle ilişkileri öğrenme sürecinin başlaması için belirleyici niteliktedir. Bu kapsamdaki bulgular turist rehberlerinin öğrenciler tarafından rol model alındığına (Ön Esen & Gülmez, 2018, s. 333) ve rehberlerin mesleki niteliklerinin eğitim sürecinde belirleyici olduğuna (Güzel vd., 2019, s. 592) ilişkin araştırma bulgularını teyit etmektedir. Ancak ilgili alanyazında rol modeli olan rehberlerin özelliklerine ilişkin yapılan tanımlamalar sınırlıdır. Bunlar arasında Kabii vd. (2017, s. 247) tarafından ifade edilen anlayışlı olma ya da Lackey ve Pennisi (2020, s. 229) tarafından bildirilen ilham verme gibi rehber özellikleri bu araştırmanın bulguları tarafından da teyit edilmektedir. Bu araştırmanın bulguları önceki araştırmalardan farklı olarak turist rehberlerinin mesleğe olan yaklaşımlarının ve çevresiyle olan ilişkilerinin de eğitim sürecinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda turist rehberlerinin mesleğe saygı ve özen göstermeleri, müşteriler ve diğer hizmet sunucularla olumlu ilişkilerinin olması ve diğer insanlardan sevgi-saygı görmesi öğrenciler açısından rol model seçiminde belirleyicidir. Bu durum turist rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik idealist yaklaşımları ve turist rehberliği hizmetlerinde insan ilişkilerinin ön plana çıkmasıyla açıklanabilir. İfade edilen bu özellikler turist rehberliği öğrenimi gören öğrencilerin algıladığı ideal turist rehberi ve rol model profillerinin anlaşılması için önem taşımaktadır.

Bulgulara göre Bandura (1977) tarafından geliştirilen sosyal öğrenme teorisi turist rehberliği eğitiminde aprantilik deneyimini açıklamak için kullanışlı bir perspektif sunmaktadır. Bu araştırmanın bulguları öğrencilerin rol modelleriyle sohbet ederek (Bond & Blevins, 2020, s. 231) ve onları gözlemleyerek/taklit ederek (Tatlıoğlu, 2021, s. 28; Wang, 2021, s. 162) mesleki bilgileri öğrendiklerini ortaya koyan alanyazındaki bulgularla uyum göstermektedir. Benzer şekilde öğrencilerin bir davranışı benimsemesinde o davranışın nasıl sonuçlar verdiğinin belirleyici olması Bandura (1977) tarafından tespit edilen bulgularla uyumludur. Ayrıca rol modellerin sağladığı anlık geri bildirimlerin (Chuang, 2021, s. 6) ve öğrencilerin bireysel istek ve kararlılık gibi motivasyonlarının (Morgenroth vd., 2015, s. 479) öğrenme sürecinde etkili olduğunu ortaya koyan mevcut çalışmaların bulguları bu araştırma tarafından desteklenmektedir.

Öğrenciler aprantilik esnasında bazı görevleri icra etmenin ve iş süreçlerine aktif katılımın öğrenme süreçlerindeki önemine vurgu yapmıştır. Bu durum sosyal öğrenme sürecinde sıkça vurgulanan gözlem yapma ve dinleme gibi pasif eylemlerin ötesine geçerek iştirak halinde olmanın turist rehberliği eğitimi açısından önemini göstermektedir. Bu yönüyle aprantilik sınıf ortamında sunulamayan gerçek zamanlı öğrenme ve uygulama süreçlerini turist rehberi adaylarına sunmaktadır. Bulgularda aktif katılım kategorisiyle ifade edilen iştirak halinin aprantiliğin doğasıyla

uyumlu olduğu da not edilmelidir. Sonuçta aprantilik sadece meslek öğrenmek için gerçekleştirilen bir öğrenme süreci değildir. Aprantilik bir meslektir ve öğrenciler sundukları hizmet karşılığında ücret alan çalışanlardır. Bu tespit mesleklerin özgül niteliklerinin öğrenme süreçlerinde belirleyici olduğunu gösteren önemli bir bulgudur. Ayrıca sosyal öğrenme sürecinde sıkça vurgulanan taklit etme davranışına ek olarak öğrencilerin bazı rehber davranışlarını kendilerine uyarlaması ya da farklı rehberlerin davranışlarını sentezleyerek yeni davranış örüntüleri ortaya çıkarması alanyazında öne çıkmayan özgün davranış üretme formlarına işaret etmektedir.

Araştırma sosyal öğrenme sürecini etkileyen faktörleri de tespit etmiştir. Bulgulara göre Bond ve Blevins (2020, s. 231) tarafından ifade edilen mentorluk ilişkileri rehber-apranti etkileşiminde de önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda turist rehberleri tecrübelerini, mesleki tüyoları ve tavsiyelerini öğrencilerle paylaşarak öğrenme sürecine katkı sunmaktadır. Ayrıca öğrenme ve uygulama ortamlarının bulunması süreci kolaylaştırmaktadır. Bu ortamları sağlayan kişiler turist rehberleridir. Ancak tur programlarının yoğun, tur süresinin sınırlı olması gibi tur operasyonunun işleyişinden kaynaklanan engeller düşünüldüğünde turları düzenleyen firmaların da aprantiler için öğrenme ve uygulama ortamlarının sağlanmasında belirleyici olabileceği (Örneğin makul yoğunluğa sahip tur programları hazırlamak ya da konaklama gereken bir turu tek güne sığdırmamak) görülmektedir. Yukarıda ifade edildiği üzere aprantilik mesleğinin doğası öğrencilerin iş süreçlerine aktif katılımını sağlasa da bazı engelleri de beraberinde getirmektedir. Aprantiliğin ücret karşılığında sunulan bir hizmet olması öğrencilere bazı görev ve sorumluluklar yüklemekte; bilet alma ya da müşterilerin ihtiyaçlarıyla ilgilenme gibi zorunlu işler öğrenme süreçlerini zaman zaman engellemektedir. Diğer taraftan turist rehberlerinin aprantilere yönelik olumsuz yaklaşımları da öğrenme sürecini olumsuz etkilemektedir. Ego, bilgi paylaşmama, öğretme isteksizliği ya da aprantiyle vakit geçirmekten kaçınma gibi rehber davranışları Rist vd. (2006, s. 226) ve McCool ve Guthrie (2001, s. 323) tarafından da vurgulandığı üzere işbirliğini azaltarak öğrenmeyi zorlaştırmaktadır. Son olarak aprantilerin çekingenlik ya da birlikte çalıştıkları rehberlerle iletişimlerini sürdürmeme gibi davranışlarının da apranti kaynaklı engeller olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular Orhan ve Dağcı (2015, s. 116) tarafından da ifade edildiği üzere öğrenen bireylerin inisiyatiflerinin sosyal öğrenme sürecine doğrudan etkisini göstermesi açısından önemlidir. Aprantilerin rol modellerinden öğrenme süreci Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Aprantilerin rol modellerinden öğrenme süreci

Sonuç

Turist rehberliği mesleğinin öğrenilmesi için teorik eğitimin yeterli olmadığı ve öğrencilerin uygulamalı eğitime ihtiyaç duyduğu konusunda öğrenciler, akademisyenler ve profesyoneller görüş birliği içerisindedir. Uygulamalı turist rehberliği eğitimi için önerilen pratikler arasında aprantilik öne çıksa da konuya ilişkin araştırma bulguları sınırlıdır. Bu bağlamda mevcut araştırma sosyal öğrenme teorisini kullanarak turist rehberliği öğrenimi gören öğrencilerin aprantilik esnasındaki öğrenme süreçlerini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca araştırmanın bulguları öğrencilerin rol model olarak benimsedikleri turist rehberlerinin özelliklerini ve sosyal öğrenme sürecini etkileyen faktörleri de alanyazına tanıtmaktadır. Bu bölümde araştırmanın sonuçlarının teoriye ve uygulamaya dönük katkıları, araştırmacılar ve uygulayıcılar için öneriler ve araştırmanın sınırlılıkları aktarılmaktadır.

Öğrencilerin bir turist rehberinden mesleği öğrenmeleri için turist rehberinin mesleki yeterlilikleri tek başına yeterli değildir. Öğrenciler turist rehberlerinin mesleğe gösterdikleri özeni, saygıyı, insani ilişkilerinin niteliğini ve sosyal sermayelerini de önemsemektedir. Diğer taraftan aprantiliğin sadece bir eğitim aracı olmaması; bir meslek olması ve öğrencilerin ücret karşılığında hizmet sunması öğrenme süreçlerinin verimliliğini arttırmaktadır. Aprantilik mesleğinin doğası nedeniyle öğrenciler gözlem yapma ve dinleme gibi eylemlerin ötesine geçerek iş süreçlerine katılmaktadır. Aprantilik uygulamasının bu özelliği öğrencilerin mesleği öğrenmelerine önemli bir katkı sunmakla birlikte işin getirdiği sorumluluklar zaman zaman rol modellerden -dolayısıyla öğrenme ortamlarından- uzak kalmalarına neden olmaktadır. Ayrıca bulgular öğrencilerin sosyal öğrenmenin en önemli formlarından biri olan taklit etmenin ötesine geçtiğini; farklı rehberlerin davranışlarını uyarlayarak ya da sentezleyerek yeni davranışlar ürettiklerini göstermektedir. Önemli bir diğer sonuç öğrencilerin aprantilik uygulamasındaki öğrenme süreçlerinin sadece rehberler ve aprantiler tarafından yapılandırılmadığını, turları düzenleyen firmaların da dolaylı olarak süreci etkilediğini göstermektedir. Çünkü makul olmayan yoğunluktaki tur programları öğrencilerin öğrenmesi için uygun ortamların oluşmasını engellemektedir. Son olarak bazı turist rehberlerinin aprantilere yönelik olumsuz tutumlarının öğrenme sürecini engellediği tespit edilmiştir. Ancak öğrenme süreçlerinin önündeki diğer bir engel de bizzat aprantilerdir. Çekingenlik ya da rehberlerle iletişimlerini sürdürmeme gibi davranışlar aprantilerden kaynaklanan engellerdir.

Ampirik nitelikteki bu araştırma doğrudan aprantilik uygulamasını konu alarak öğrenme süreçlerine yönelik bulgular sunmasıyla önceki çalışmalardan farklılaşmaktadır. Aprantilik uygulamasının turist rehberliği eğitimi açısından gerekli olduğunu vurgulayan alanyazın düşünüldüğünde bu çalışmanın bulguları aprantilerin hangi turist rehberlerinden ve nasıl öğrendiklerini tespit ederek mevcut alanyazını ileri taşımaktadır. Tatbik edilen mesleğin doğasının sosyal öğrenme sürecinde belirleyici olduğunun tespit edilmesi araştırmanın teoriye dönük bir katkısıdır. Diğer bir ifadeyle sosyal öğrenme sürecindeki bireylerin ücret karşılığında çalışması aktif katılımı zorunlu kılarak öğrenme verimliliğini arttırmaktadır. Ancak ücret karşılığı çalışmanın bir sonucu olarak önceliğin hizmet sunumu olması öğrenme eylemlerinin geri planda kaldığını göstermektedir. Teoriye dönük diğer bir katkı ise rol model-öğrenci ilişkisine odaklanan sosyal öğrenme sürecinde dolaylı da olsa üçüncü aktörlerin de (bu çalışmada seyahat işlemeleri) etkili olduğunun ortaya çıkarılmasıdır. Son olarak sosyal öğrenme teorisinin turizm bağlamında ve turist rehberliği özelinde kullanılarak yeni uygulama alanlarına taşınması araştırmanın teoriye dönük katkıları arasındadır.

Uygulamaya dönük katkılar ise aprantilik uygulamasının başlıca aktörleri olan öğrenciler, turist rehberleri ve seyahat işletmelerinin pratiklerini iyileştirmelerini sağlayacak bulguların sunulmasıdır. Bu bağlamda öğrenciler

iletişim becerilerini geliştirmelidir. Turist rehberleri mesleki yeterliliklerinin dışında kalan insan ilişkileri ve sosyal sermaye gibi konularda da öğrencilere rol model olmalıdır. Seyahat işletmeleri ise turlarını makul içeriklerle ve yeterli sürelerle hizmet sunacak şekilde hazırlayarak aprantiler için uygun öğrenme ortamlarını sağlayabilir. Bu iyileştirmeler aprantilerin öğrenme süreçlerini iyileştirmenin yanı sıra sunulan tur hizmetlerinin kalitesinin arttırılmasına katkı sunacaktır. Aprantilik uygulamasının mesleki eğitim açısından katkısı düşünüldüğünde turist rehberliği eğitiminden sorumlu olan üniversiteler öğrencileri aprantilik yapmaya teşvik etmeli ve onları uygulamaya hazırlayacak içerikleri müfredatlarına almalıdır. Bu kapsamda gözlem yapma, rehberleri dinleme, notlar alma, davranış üretme, geri bildirim alma vb. gibi davranışların önemi teorik derslerde vurgulanmalıdır. Aprantilik uygulamasının staj olarak kabul edilmesi de üniversiteler için önerilmektedir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırmacı açısından veri kaynaklarının erişilebilirliği araştırmanın katılımcıları seçilirken belirleyici olmuştur. Bu nedenle araştırmanın katılımcıları altı farklı üniversitede lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerle sınırlı tutulmuştur. Gelecekte yapılacak çalışmalar daha fazla sayıda üniversitenin öğrencilerinden ya da farklı eğitim programlarında (ön lisans, lisansüstü ya da yetkili kurumlarca düzenlenen eğitim programları) öğrenim gören öğrencilerden veri toplayarak araştırmanın kapsamını genişletebilir. Ayrıca farklı üniversitelerde öğrenim gören öğrencilere ulaşmak amacıyla yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak çevrimiçi ortamda veri toplanmıştır. Bu durum yüz yüze görüşmenin sağladığı etkileşimi ortadan kaldırdığı için gelecekte zaman ve maliyet açısından uygulama imkanına sahip olan araştırmacılar farklı şehirlere seyahat ederek yüz yüze görüşmeler gerçekleştirebilir. Diğer taraftan gelecekteki araştırmalar aprantilik uygulamasının gerçekleştiği turlara katılarak gözlem tekniğiyle veri toplayarak araştırmanın kapsamını genişletebilir. Son olarak gelecekte boylamsal çalışmalar yapılabilir. Böylece öğrencilerin aprantilik yaparken deneyimledikleri sosyal öğrenme sürecinin turist rehberi olduklarında sundukları hizmet kalitesine ve kariyerlerine etkileri ortaya çıkarılabilir.

Beyan

Makalenin tüm yazarlarının makale sürecine verdikleri katkı eşittir. Yazarların bildirmesi gereken herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Görüşme soruları için Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 23.12.2024 tarihli ve 820087 numaralı etik kurul kararı alınmıştır.

KAYNAKÇA

Acar, V., & Okul, T. (2022). TUREB 2020 kış uygulama gezisine katılan turist rehberi adaylarının memnuniyet durumlarını belirlemeye yönelik bir odak grup çalışması. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 12(3), 645-668. https://doi.org/10.14230/johut1283

Ahn, J. N., Hu, D., & Vega, M. (2020). “Do as I do, not as I say”: Using social learning theory to unpack the impact of role models on students' outcomes in education. *Social and Personality Psychology Compass*, 14(2), e12517. https://doi.org/10.1111/spc3.12517

Ap, J., & Wong, K. K. (2001). Case study on tour guiding: Professionalism, issues and problems. *Tourism Management*, 22(5), 551-563. https://doi.org/10.1016/S0261-5177(01)00013-9

Arslanturk, Y., & Altunoz, O. (2012). Practice-trips: Efficiency and quality perceptions of prospective tour guides. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 62, 832-836. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.09.140

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Bond, M. A., & Blevins, S. J. (2020). Using faculty professional development to foster organizational change: A social learning framework. *TechTrends: Linking Research & Practice to Improve Learning*, 64(2), 229–237. https://doi.org/10.1007/s11528-019-00459-2

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Braun, V., & Clarke, V. (2022). Conceptual and design thinking for thematic analysis. *Qualitative Psychology*, 9(1), 3-26. https://doi.org/10.1037/qup0000196

Carmody, J. (2013). Intensive tour guide training in regional Australia: An analysis of the Savannah Guides organisation and professional development schools. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(5), 679-694. https://doi.org/10.1080/09669582.2012.744412

Chuang, S. (2021). The applications of constructivist learning theory and social learning theory on adult continuous development. *Performance Improvement*, 60(3), 6-14. https://doi.org/10.1002/pfi.21963

Coşkun, İ. O. & Düz, B. (2020). *Turist Rehberliğinde Meslek Etiği*. M. Yolal (Editör), Turist Rehberliği içinde. (s. 173-196), ISBN:978-975-06-4038-4, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 4139, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 2919, Eskişehir.

Çeşmeci, N., Çalışkan, N., & Özsoy, A. (2020). Turizm rehberliği öğrencilerinin bireysel kariyer hedefleri ve mesleğe yönelik tutumları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(2), 852-869. https://doi.org/10.21325/jotags.2020.584

Çokal, Z., Yılmaz, F. D., & Büyükkuru, M. (2019). Türkiye'de lisans düzeyindeki turizm rehberliği bölümlerinin staj yönergelerinin mesleğe uyumunun incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(20), 202-218. https://doi.org/10.33692/avrasyad.664270

Çokişler, N. (2022). An overview of tour-guide training literature in Türkiye. In*ternational Journal of Tour Guiding Research*, 3(1), 7, 81-94. https://doi.org/10.21427/d2w1-vk05

Çokişler, N. (2023). Türkiye'de turist rehberliği mesleği: Tarihsel bir bakış açısı. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(3), 80-108. https://doi.org/10.17123/atad.1324330

Dahles, H. (2002). The politics of tour guiding: Image management in Indonesia. *Annals of Tourism Research*, 29(3), 783-800. https://doi.org/10.1016/S0160-7383(01)00083-4

Dames, S. (2019). Impact of interplaying and compounding factors in the novice nurse journey: A basic qualitative research study. *Canadian Journal of Nursing Research*, 51(2), 84-93. https://doi.org/10.1177/0844562118817079

de Guzman, A. B., Magnayon, J. C., Manuel, P. C., Moratillo, C. J. D., & Lim, P. J. M. (2019). It takes two to tango: Phenomenologizing Filipino tour guides experiences of aging foreign tourists' mindfulness and involvement. *Educational Gerontology*, 45(11), 657-669. https://doi.org/10.1080/03601277.2019.1686175

Demirbaş, M., & Yağbasan, R. (2005). Sosyal öğrenme teorisine dayalı öğretim etkinliklerinin, öğrencilerin bilimsel tutumlarının kalıcılığına olan etkisinin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 363-382. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/153276

Dictionary Cambridge, (2024). https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/apprentice, (Erişim Tarihi: 21.11.2024).

Eker, N., & Zengin, B. (2016). Turizm rehberliği eğitimi müfredatlarının uygulama yeterliliğinin profesyonel turist rehberleri bakış açısıyla irdelenmesi. *Turar Turizm ve Araştırma Dergisi*, 5(2), 4-19. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/551556

Filimonau, V., Sezerel, H., Ashton, M., Kubal-Czerwińska, M., Bhaskara, G. I., & Ermolaev, V. A. (2024). How chefs develop the practice to manage food waste in professional kitchens. *International Journal of Hospitality Management*, 119, 103712. https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2024.103712

Glesne, C. (2014). *Nitel araştırmaya giriş*. (E. Günel, Çev.). (4. Bs.). Anı Yayıncılık.

Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82. https://doi.org/10.1177/1525822X05279903

Güden, N., Akyildiz, A., & Cobanoglu, C. (2024). Can advanced apprenticeship programs in higher education be the key for developing skills in the tourism sector? Evidence from north cyprus. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 36(2), 99-112. https://doi.org/10.1080/10963758.2022.2056473

Güzel, Ö. F., Kalın, V., Nacak, E., & Bilgi, E. (2019). Turist rehberi adaylarının 2019 yılı eğitim uygulama gezisine yönelik algıları: Nitel bir araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 575-595. https://doi.org/10.26677/TR1010.2019.179

Horsburgh, J., & Ippolito, K. (2018). A skill to be worked at: using social learning theory to explore the process of learning from role models in clinical settings. *BMC Medical Education*, 18, 1-8. https://doi.org/10.1186/s12909-018-1251-x

Huang, S., Hsu, C. H., & Chan, A. (2010). Tour guide performance and tourist satisfaction: A study of the package tours in Shanghai. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 34(1), 3-33. https://doi.org/10.1177/1096348009349815

Ilgaz, B., & Güzel, Ö. (2019). Turist rehberliği bölümü öğrencilerinin kariyer devamlılığı: Çoklu uyum analizi çalışması. *Turizm Akademik Dergisi*, 6(2), 61-74. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/868918

Islam, M. W., Ruhanen, L., & Ritchie, B. W. (2018a). Exploring social learning as a contributor to tourism destination governance. *Tourism Recreation Research*, 43(3), 335-345. https://doi.org/10.1080/02508281.2017.1421294

Islam, M. W., Ruhanen, L., & Ritchie, B. W. (2018b). Adaptive co-management: A novel approach to tourism destination governance?. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 37, 97-106. https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2017.10.009

Jo, M., Lee, N., Kim, J., & Lee, T. J. (2020). Political influences on the roles and characteristics of ethnic tourism industry employees: a case of Korean-Chinese tour guides. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 25(12), 1359-1374. https://doi.org/10.1080/10941665.2020.1853580

Kabii, F., Okello, M. M., & Kipruto, N. (2017). Effects of tour guides training on their performance in Kenya. *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 5(6), 233-250. https://doi.org/10.17265/2328-2169/2017.12.003

Koutroubas, V., & Galanakis, M. (2022). Bandura's social learning theory and its importance in the organizational psychology context. *Psychology*, 12(6), 315-322. https://doi.org/10.17265/2159-5542/2022.06.001

Koutsouris, A. (2009). Social learning and sustainable tourism development; local quality conventions in tourism: A Greek case study. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(5), 567-581. https://doi.org/10.1080/09669580902855810

Lackey, N. Q., & Pennisi, L. (2020). Ecotour guide training program methods and characteristics: a case study from the African bush. *Journal of Ecotourism*, 19(3), 217-232. https://doi.org/10.1080/14724049.2019.1686005

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. SAGE.

Lugosi, P., & Bray, J. (2008). Tour guiding, organisational culture and learning: Lessons from an entrepreneurial company. *International Journal of Tourism Research*, 10(5), 467-479. https://doi.org/10.1002/jtr.681

Mackenzie, S. H., & Kerr, J. H. (2013). Stress and emotions at work: An adventure tourism guide's experiences. *Tourism Management*, 36, 3-14. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.10.018

Mak, A. H., Wong, K. K., & Chang, R. C. (2010). Factors affecting the service quality of the tour guiding profession in Macau. *International Journal of Tourism Research*, 12(3), 205-218. https://doi.org/10.1002/jtr.746

Mak, A. H., Wong, K. K., & Chang, R. C. (2011). Critical issues affecting the service quality and professionalism of the tour guides in Hong Kong and Macau. *Tourism Management*, 32(6), 1442-1452. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.01.003

McCool, S. F., & Guthrie, K. (2001). Mapping the dimensions of successful public participation in messy natural resources management situations. *Society and Natural Resources*, 14(4), 309-323. https://doi.org/10.1080/713847694

Merriam, S. B. (2009). *Qualitative Research: A Guide to Design And İmplementation*. John Wiley & Sons.

Mhyre, J. M. (2010). Assessing quality with qualitative research. *Canadian Journal of Anesthesia*, 57(5), 402-407. https://doi.org/10.1007/s12630-010-9290-8

Morgenroth, T., Ryan, M. K., & Peters, K. (2015). The motivational theory of role modeling: How role models influence role aspirants' goals. *Review of General Psychology*, 19(4), 465–483. https://doi.org/10.1037/gpr0000059

Orhan, F. & Dağcı, A. (2015). Ergenlikte dini kimliğin inşası: Sosyal öğrenme kuramı açısından bir değerlendirme. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(7), 115-132. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/147825

Ön Esen, F., & Gülmez, M. (2018). Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezilerinin öğrenciler açısından önemi: Akademisyenler ve turist rehberleri üzerine bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 15(2), 320-335. https://doi.org/10.24010/soid.356789

Öz, M., & Ceylan, U. (2024). Türkiye ve Avrupa'daki turist rehberliği meslek eğitim sisteminin karşılaştırılması. *Turist Rehberliği Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5 (1), 19-38. http://turnad.org/wp-content/uploads/2024/07/5.1.6.TURNAD-2024-01-01.pdf

Patton, M. Q. (2002). Qualitative research and evaluation methods (3rd ed.). SAGE.

Pelit, E., Çoban, E., & Tomakin, B. N. (2023). Turist rehberliği eğitiminde yaşanan sorunlar üzerine bir değerlendirme. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 6(1), 52-80. https://doi.org/10.34090/tured.1297309

Rist, S., Chiddambaranathan, M., Escobar, C., & Wiesmann, U. (2006). "It was hard to come to mutual understanding ..." Multidimensionality of social learning processes in natural resource use in India, Africa and Latin America. *Journal of Systemic Practice and Action Research*, 19(3), 219–237.

Samarathunga, WHMS., & Jayathilake, PMB. (2018). Assessment of regional tour guide training programmes in Sri Lanka: Towards promoting tourism education. *SEUSL Journal of Marketing*, 3(1), 1-9. http://repository.rjt.ac.lk/bitstream/handle/123456789/2641/SamarathungaJayathilake2018_TourGuide.pdf?sequence=1

Silva, R., Farias, C., & Mesquita, I. (2021). Cooperative learning contribution to student social learning and active role in the class. *Sustainability*, 13(15), 8644. https://doi.org/10.3390/su13158644

Suno Wu, J., Font, X., Barbrook-Johnson, P., & Torres Delgado, A. (2023). Social learning communities of practice as mechanisms for sustainable tourism: a process tracing evaluation of a government intervention. *Tourism Recreation Research*, 1-14. https://doi.org/10.1080/02508281.2023.2291589

Szadziewski, H., Mostafanezhad, M., & Murton, G. (2022). Territorialization on tour: the tourist gaze along the silk road economic belt in Kashgar, China. *Geoforum*, 128, 135-147. https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2021.12.010

Şahin, S., & Erdem, M. (2021). Turist rehberliği öğrencilerinin mesleki eğitime yönelik görüşleri: Balıkesir üniversitesi örneği. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 92-116. https://doi.org/10.32572/guntad.858466

Şen, L. M., & Aslan, A. (2022). Turizm rehberliği öğrencilerinin Turizm Rehberliği Bölümü'nü seçmelerindeki algı ve motivasyonların belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science*, 130, 61-74. http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.62763

Şengel, Ü., Çevrimkaya, M., & Zengin, B. (2021). The effect of professional expectations of tour guiding students on their professional motivation. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29, 100293. https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2020.100293

Tanrısever, C., Bektaş, İ., & Koç, D. E. (2019). Dünyada turist rehberliği eğitimi. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 2(1), 44-56. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/757654

Tatlıoğlu, S. S. (2021). Öğrenmeye sosyal-bilişsel bir bakış: Albert Bandura. *Sosyoloji Notları*, 5(1), 15-30. https://dergipark.org.tr/en/pub/sosnot/issue/63416/892420

TDK, (2024). Türk Dili Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, https://sozluk.gov.tr (Erişim Tarihi: 21.11.2024).

Tsaur, S. H., Cheng, T. M., & Hong, C. Y. (2019). Exploring tour member misbehavior in group package tours. *Tourism Management*, 71, 34-43. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.09.018

Tsaur, S. H., & Lin, W. R. (2014). Hassles of tour leaders. *Tourism Management*, 45, 28–38. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.03.017

TSE, W. T. S. (2024). Intergenerational knowledge sharing in sustainable tourism: social learning theory perspective. Asia Pacific *Journal of Tourism Research*, 1-13. https://doi.org/10.1080/10941665.2024.2398693

Vaismoradi, M., Jones, J., Turunen, H., & Snelgrove, S. (2016). Theme development in qualitative content analysis and thematic analysis. *Journal of Nurisng Education and Practise*, 6(5), 100-110. http://dx.doi.org/10.5430/jnep.v6n5p100

van Teijlingen, E. R., & Hundley, V. (2001). The importance of pilot studies. *Social Research Update*, 35. URL: http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU35.pdf

Van Wijk, E., & Harrison, T. (2013). Managing ethical problems in qualitative research involving vulnerable populations using a pilot study. *International Journal of Qualitative Methods*, 12(1), 570-586. https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/160940691301200130

von Schönfeld, K. C., Tan, W., Wiekens, C., & Janssen-Jansen, L. (2020). Unpacking social learning in planning: who learns what from whom?. *Urban Research & Practice*, 13(4), 411-433. https://doi.org/10.1080/17535069.2019.1576216

Wang, R. (2021). Application of Bandura's social learning theory in the moral education of secondary vocational college students. *Journal of Contemporary Educational Research*, 5(8), 161-167. https://doi.org/10.26689/jcer.v5i8.2455

Weiler, B., & Black, R. (2015). *Tour Guiding Research: Insights, İssues And İmplications* (Aspects of tourism; 62). Channel View Publications.

Weiler, B., & Davis, D. (1993). An exploratory investigation into the roles of the nature-based tour leader. *Tourism Management*, 4, 91–98. https://doi.org/10.1016/0261-5177(93)90041-I

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

YÖK Atlas, (2024). https://yokatlas.yok.gov.tr/index.php, (Erişim Tarihi: 22.11.2024).

Apprenticeship in the Tour Guiding Education: Examining the Process of Learning from Role Models Through the Lens of Social Learning Theory

Burak DÜZ

Anadolu University, Faculty of Tourism, Eskişehir/Türkiye

Extended Summary

While the quality of tour guiding service positively affects the satisfaction of tourists visiting a destination (Huang, Hsu, & Chan, 2010, p. 14), it also contributes to the image of the tour operator and the economic situation of the local people in the destination (Dahles, 2002, p. 783). In this context, education is critical for improving the quality of tour guiding services (Ap & Wong, 2001, p. 560). However, it is emphasized in the literature (Eker & Zengin, 2016, p. 16; Samarathunga & Jayathilake, 2018, p. 3; Acar & Okul, 2022, p. 663; Pelit, Çoban, & Tomakin, 2023, p. 68) that the theoretical tour guiding education is insufficient. Academics who teach tour guiding students, students themselves and professionals practicing the profession agree on the need for applied training (Ön Esen & Gülmez, 2018, p. 330; Şahin & Erdem, 2021, p. 109; Acar & Okul, 2022, p. 663). In this context, apprenticeship is one of the most recommended practices for applied tour guiding education (Ap & Wong, 2001, p. 556; Çeşmeci, Çalışkan, & Özsoy, 2020, p. 863). In this context, apprenticeship means that tour guiding students accompany and observe a tour guide in a real tour environment (Ap & Wong, 2001, p. 560). Therefore, students learn their prospective profession while earning income by working (Coşkun & Düz, 2020, p. 189).

Although different researchers (Ap & Wong, 2001, p. 556; Ilgaz & Güzel, 2019, p. 69; Şahin & Erdem, 2021, p. 109; Çeşmeci vd., 2020, p. 863) emphasize the need for apprenticeship for practical training in the field of tour guiding, research findings on the subject are quite limited. A limited number of studies have determined that tour guiding students want to perform apprenticeship (Şahin & Erdem, 2021), reported that apprenticeship practice is effective in improving students' attitudes towards the profession (Çeşmeci vd., 2020), and eliminating prejudices (Ilgaz & Güzel, 2019). However, studies on the subject do not provide findings on how learning processes are performed in apprenticeship practice. On the other hand, identifying the learning processes of apprenticeship students can provide opportunities to present projections for applied education in the field of tour guiding, to use apprenticeship as an effective educational instrument, and to improve the quality of tour guiding services that students will provide in the future. Therefore, more comprehensive empirical research is needed to develop insights, provide projections, and inform decision-makers.

This study aims to determine how students studying tour guiding learn professional knowledge from tour guides during apprenticeship practice in order to contribute to the above-mentioned research gap. It is known that students take tour guides as role models during practical training (Ön Esen & Gülmez, 2018, p. 333; Lackey & Pennisi, 2020, p. 229) and learn professional knowledge by observing them (Ap & Wong, 2001, p. 560). Due to these characteristics, it has been determined that the social learning theory offers a suitable theoretical framework for the purposes of the study. The social learning theory developed by Canadian psychologist Albert Bandura (1977) is used to explain how individuals learn knowledge, attitudes and behaviors from people they see as role models (Bandura, 1977, pp. 12, 16). In this context, individuals observe and imitate the behaviors of the people they accept as role models (Horsburgh & Ippolito, 2018, pp. 1-2). The social learning process, which is widely used in different fields of tourism such as

sustainability (Suno Wu, Font, Barbrook-Johnson, & Rorees Delgado, 2023; TSE, 2024), destination management (Koutsouris, 2009; Islam, Ruhanen, & Ritchie, 2018a; Islam, Ruhanen, & Ritchie, 2018b), and waste management in food and beverage businesses (Filimonau vd., 2024), is a tool that facilitates the professional development of individuals in tour guiding education as well (Lugosi & Bray, 2008, p. 478). In this respect, social learning theory offers a useful perspective for a comprehensive understanding of the learning process that takes place during apprenticeship.

The samples examined by the studies presenting findings on the practice of apprenticeship in the literature (Ilgaz & Güzel, 2019; Şahin & Erdem, 2021; Çeşmeci vd., 2020) and the researcher's observations reveal that the apprentices employed by travel businesses are mostly undergraduate students studying tour guiding. In this context, the researcher reached academics of Tour Guiding at different universities; data sources were accessed with the guidance of these people. An interview form was structured and the questions were adapted from the study conducted by Horsburgh and Ippolito (2018). When data saturation was determined, data had been collected from 29 students; 27 forms that were appropriate for the context of the study and were included in the final analysis. The participants' responses were read several times by the researcher to have a general understanding of the data (Braun & Clarke, 2006, p. 87); then coding was performed to identify words or phrases that reflect the views of the participants. By examining the semantic relationships between the codes obtained, categories were formed and the themes related to the categories were revealed (Vaismoradi, Jones, Turunen, & Snelgrove, 2016, p. 101).

The findings reveal that for students to learn the profession from a tour guide, the professional competencies of the tour guide alone are not enough. Students also care about the care, respect, quality of human relations and social capital of tour guides. On the other hand, the fact that apprenticeship is not only an educational tool; it is a profession and students provide services for a fee increases the efficiency of learning processes. Due to the nature of the apprenticeship profession, students go beyond actions such as observation and listening and participate in work processes. Although this feature of the apprenticeship practice makes a significant contribution to the students' learning of the profession, the responsibilities of the job sometimes cause them to be away from role models - hence from learning environments. The findings also show that students go beyond imitation, which is one of the most important forms of social learning; they produce new behaviors by adapting or synthesizing the behaviors of different mentors. Another important result shows that students' learning processes in apprenticeship practice are not only structured by tour guides and apprentices, but also the companies organizing the tours indirectly affect the process. Because unreasonably intensive tour programs prevent the creation of suitable environments for students to learn. Finally, it was detected that the negative attitudes of some tour guides towards apprentices hindered the learning process. However, another obstacle to the learning process is the apprentices themselves. Behaviors such as shyness or not maintaining communication with the guides are obstacles arising from the apprentices.

Ek 1. Etik Kurul İzni

Evrak Kayıt Tarihi: 04.12.2024	Protokol No: 820087	Tarih: 23.12.2024

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Bilimsel Araştırma
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Turist Rehberliği Öğrencileri Rol Modellerinden Nasıl Öğreniyor? Sosyal Öğrenme Teorisi Bağlamında Aprantilik Deneyimi ve Mesleki Yeterliliklerin Öğrenilmesi
PROJE/~~TEZ~~ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Dr. Öğr. Üyesi Burak DÜZ
TEZ YAZARI:	-
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu